

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 8. An testamentum in alienum arbitrium conferri possit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

ultimas voluntates *ad piam causam*, seu quæ disponunt *de relictis Ecclesie*, non debeant judicari secundum leges; reddat rationem: *quia in ore duorum, vel trium stat omne verbum*, per hoc insinuans, in istis dispositionibus plus non exigi, quàm ut constet de mente disponentis; & ad pias causas valeat, quod olim jure gentium exigebatur; hoc autem jure sufficienter constabat, quocunque argumento res patefieret, puta duobus testibus, scripturâ, de qua non erat dubium esse manum propriam ejus, &c. ergo. Nec obstat, quod etiam in *c. Cum esset*, præter duos testes exigatur præsentia Parochi, licet utatur illis verbis: *in ore duorum, vel trium* &c. quo volunt aliqui, vi argumenti à nobis adducti esse dicendum, etiam in testamento ad pias causas requiri *præsentiam Parochi*, non inquam, obest, quia *c. Cum esset*, differt in eo à *c. Relatum*, quod in illo agatur de testamento ad *causas profanas*, in hoc, *ad causas pias*; quo posito *not.* Pontificem hoc ipso, quod in *c. Relatum*. Judicibus prohibuerit, ne causam testamentorum *de relictis Ecclesie*, seu *ad pias causas* definiant secundum leges, intimare voluerit; in his, nihil exigendum, nisi, quod constat de voluntate disponentis, propter favorem causæ piæ, quæ utroque jure pluribus privilegiis gaudet, & ad hunc finem adducta esse verba: *quod in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum*, hunc autem favorem non habet dispositio ad *causas profanas*; ergo.

2114 Dices: ergo saltem duo testes semper erunt necessarii in testamento ad causas pias, aliàs non est ratio cur Pontifex jubeat requiri duos testes, quod non suppeteret alia probatio, ut notat Haunold. *tom. 2. tr. 6. n. 97.* R. N. illatum, aliud est, quod *sufficiunt*; aliud, quod *necessarii sunt*; primum admittitur, non secundum. Hinc in *c. Indicante. 4. h. r.* etiam ad solius mariti testimonium approbatur ultima voluntas uxoris, quod scutellam argenteam cuidam monasterio reliquerit, & pluribus aliis personis; & constat ex *L. ult. C. h. r. subtilitates solennitatum juris remittuntur*, ut dicemus in seqq. Ubi Imperator causam saltem impulsivam allegans ait: *ad DEI humanitatem respiciens* &c.

2115 Quod autem causa pia magnis gaudeat favoribus in comperto est, ea enim, & Ecclesia in jure æquiparantur, ut tradit Cardenas in *Crisi Theol. tr. 2. D. 21. c. 8. n. 183.* Hinc

gaudet iisdem privilegiis, quibus Ecclesia per Tiraquell. de causâ pia *privil. 140.* Ideo causâ pia non solvit vectigalia, ut tenet communis sententia, & servat praxis. V. Card. de Lugo *tom. 2. de Just. D. 36. S. 6. n. 102.* imò nunc etiam comunitè docetur, quod jus civile nequeat disponere in præjudicium causæ piæ; sic Carden. *tit. c. 8. n. 162.* ubi pluribus hoc exemplis demonstrat; Confirmari potest hoc etiam jure proprio Austriæ Superioris per Augustissimum Imperatorem LEOPOLDUM confirmato, specialiter favente testamentis ad pias causas, in *der neuen Land. Gerichts. Ordnung/ p. 3. à 11. S. 6.* ibi: *Wann der selbst. Mörder ein Testament/ oder andern letzten Willen hinterlassen/ soll der selbe/ ausser der Geschafft/ zu gottseligen Werken/ nicht gültig seyn/ jedoch daß solches Geschafft/ denen Kindern/ ihren gebührenden Erbtheil/ wie auch dem Land. Gerichts. Herrn an seinem Anfall nichts entziehe.*

S. 8.

An testamentum in alienum arbitrium conferri possit?

Potissima quæstio nobis est, an valeat testamentum ad pias causas, quod Testator commisit in arbitrium alterius? v. g. instituo hæredes meorum bonorum *pauperes*, quos Titius elegerit: satis communis est opinio, ut sustineatur hæredis institutio, saltem de jure civili, non sufficere, aliquem esse hæredem institutum; sed, amplius desiderari, ut *ipse Testator eum*, quem vult, designet, & instituat, & ideo de jure civili hæredis institutio in arbitrium alterius conferri non debeat *l. 32. ff. de hered. instit.* sic non valeret, si Testator dicit, *volo eum hæredem, quem Cajus nominaverit*, sic enim illa voluntas non foret justa sententia de eo, quod Testator post mortem suam fieri velit, sed de eo, quod velit Cajus; ita Perez ad *l. 6. tit. 24. n. 6.* ubi tamen hoc limitat ad institutionem, quæ *expressè* confertur in arbitrium alterius, non autem si fiat *tacitè*, ex *l. 68. ff. eod.* Idem tradit Zoësius *lib. 6. Cod. tit. 24. q. 1. ex L. si quis Sempronium. 68. ff. eod.* volunt enim leges testamentorum jura firma per se esse, & ex aliorum arbitrio non dependere *L. illa 32. ff. eod.* quod censet ita verum, ut ne quidem in arbitrium boni viri conferatur, cum leges hoc nullibi admittant, & hoc, quatenus *expressè* confertur in arbitrium alterius; aliud est, si tacitè conferatur, veluti

Mævius

2117 Mavius esto hæres, si Titius capitulum ascenderit. L. 68. nam *sape expressa nocent, qua non expressa non nocent, L. nonnunquam 52. ff. de condit. & demonst.* Nec obstat huic, quod dicitur, posse alterum conjugum testari de bonis alterius, ejus consensu; Nam quod hic dicitur, *dependere ab alieno arbitrio non posse*, est, quia ea potestas ab alio daretur; hic autem non datur, sed tantum *licentia* disponendi de bonis, tanquam de suis, quæ licentia magis facti est, quam juris; Sed hæc, spectato jure civili.

2117 Circa hanc ipsam dispositionem juris civilis *Not. 1.* quando jure civili dicitur: *testamentorum jura non posse ab alieno arbitrio pendere*, ut habetur L. 32. ff. h. t. intelligi de testamento *quoad ipsam substantiam*, ita, ut directè penes ipsum sit facere, ut testator decedat testatus, vel non testatus; unde testamentum sic factum ad causas profanas omnino invalidum esse, censet Haunold. tom. 2. tr. 6. n. 316. dixi directè 1. quia negari non potest, institutionem aliquo modo pendere ab arbitrio hæredis; semper enim subest conditio, *si ipse voluerit*, excepto servo, qui potest obligari. 2. quia potest hæres institui sub conditione illi libera. Unde testamentum sic factum ad causas profanas, si testator sic diceret: *Instituto Titium, si Cajus bonâ fide, & sub juramento assertorio id expedire judicaveris*; quia sic non pendet ex alterius arbitrio, & conditio est valde honesta. Et ideo existimant aliqui, cum dicitur testamentum non posse pendere ab alieno arbitrio, intelligi de *arbitrio sumpto pro libera voluntate*, non autem *sumpto pro judicio boni viri*, ut colligitur ex L. 11. §. 7. de Legatis 3. ibi. *non enim plenum arbitrium voluntatis hæredi dedit; sed quasi viro bono commissum, relictum.* Ex quo habetur, aliud esse *arbitrium voluntatis*; aliud, *arbitrium intellectus*.

2118 Quæstio autem est, quid in hoc puncto dicendum *de jure Canonico*? an hoc jure valeat testamentum ad pias causas? Negativam sequitur Zoësius cit. q. 2. cum Sarmiento selectarum *Quæstion. n. 33.* & aliis: rationem dat; quia si hoc jure valeret ejusmodi testamentum, foret ex c. 13. h. t. mox referendo; Sed ex hoc id non probatur: cum enim in dicto c. nulla fiat mentio *piae causa*, verius videtur, non velle ibi Pontificem dicere, *talem esse simpliciter testatum,*

sed, *haberi pro tali*, in aliquo casu scilicet ad exclusionem Episcopi, cui decedentium ab intestato bonorum dispositio est mandata, c. *cum tibi* 18. de verb. sign. qui frustra dispositionem arrogabit commissam jam alteri per defunctum, qui eatenus non est intestatus.

Affirmativam autem (nimirum testamento *ad pias causas* in alienum arbitrium conferri posse de jure canonico) sequuntur plures, ac eam colligunt ex c. *Cum tibi* 13. h. t. cujus integra lectio apud Gonzalez sic reperitur: cum tibi de benignitate Sedis Apostolicæ sit indultum, quod ordinatio rerum Clericorum, *ab intestato decedentium*, liberè in tua potestate, ac dispositione permaneat, volens omnem materiam scandali removere (quod aliquando inter te, & tuos est subortum) super duobus nos consulere voluisti; primò, an appellatio vocabuli *Clericorum* tam ad Canonicos, quam ad non Canonicos extendatur? secundò, *an illi, qui in voluntate, & dispositione alterius suam committunt ultimam voluntatem, nihil per se penitus ordinantes, vel determinantes (quid, cui loco, vel persone conferri debeat?) dicantur decedere intestati?* primæ igitur consultationi tuæ duximus respondendum, quòd appellatio *Clericorum* non solum alios, sed & Canonicos comprehendat: *in secunda verò dicimus, quòd qui extremam voluntatem alterius dispositioni committit, non videtur decedere intestatus;* sic Innocentius Altissiodorensi Episcopo.

Ex hac lectione deduci potest verus sensus hujus literæ; nam ex ea constat, quòd cum Altissiodorensis Episcopus à Sede Apostolica impetrasset privilegium disponendi de rebus *Clericorum* ab intestato decedentium, duo quæsit ab Innocentio III. primum an hoc privilegium ad *Canonicos* extenderetur? & affirmative respondit Innocentius in c. *Cum tibi* de verb. sign. secundò quæsit, an eo privilegio comprehenderentur bona illorum, *qui Supremam voluntatem alterius dispositioni committunt?* & Innocentius negativè respondit, quia *intestatus non videtur decedere, qui suam ultimam voluntatem, in alterius dispositionem committit*, id eoque privilegio non esse locum.

Ratio, propter quam in secunda sua quæstione dubitaverit Episcopus, videtur illi fuisse, quòd præcipua testamenti pars

fit hæredis institutio, à qua testamentum vires capit, L. 1. ff. de hæred. instit. *S. ante heredis.* Instit. de Legat. & *qui sine hærede decedit, ab intestato moritur,* L. 1. ff. de suis, & legitimis. L. *Intestatus* 64. ff. de Verb. signif. sed in præsentī specie, Clerici, nec hæredem instituerant, nec testamentū fecerant; igitur dicendum videbatur, *ab intestato decessisse,* & ita dispositionem bonorum ad Episcopum spectare: contrarium tamen decrevit Innocentius, quia in simili casu defunctorum voluntates præcipuè attenduntur. L. *in Conditionibus.* ff. de condit. & demonstr. idcirco latior in ultimis voluntatibus fit interpretatio, *c. cum dilecti.* de donat. L. *in testamentis* ff. de R. J. ut testantis suprema voluntas effectum habeat ob publicam utilitatem, cui convenit extrema hominum iudicia exitum habere, L. *vel negare.* 5. ff. quemadmodum testam. summâ ergo nixus æquitate Innocentius, Episcopo Altissiodorensi negavit dispositionem bonorum eorum Clericorum, qui in alterius voluntatem dispositionem suam reliquerunt, inquit, *non videri eos intestatos decedere.*

2122 Ex his deducitur 1. probabilius affirmari universalitèr, valere testamentum de jure canonico, tamen si hoc conditum sit ab alio, in cujus arbitrium defunctus voluntatem suam ultimam commisit, sumendo arbitrium non pro mera libertate, sed prudenti dispositione, præviâ consultatione, & deliberatione matura, ut notavimus n. 2117. & ita ex *cit. c. 13.* deducunt Julius Clarus *S. testamentum q. 6. n. 6.* Tiraquel. de pia causa privileg. 64. & complures alii apud Barbof. in *dict. c. 13. d. n. 2.* ratio videtur assignari posse ex ipso textu: nam, cum dictus Episcopus, ex vi privilegii sibi concessi, habuerit facultatem disponendi de rebus Clericorum ab intestato decedentium, eo ipso fuisse locus privilegio in secunda quæstione Innocentio proposita; nimirum in casu, quo Clerici (de quibus ibi) decesserunt sine ullo testamento à se condito, sed tantum in alienum arbitrium commisso; Sed Pontifex negavit ei locum esse: ergo etiam negavit tale testamentum jure canonico invalidum esse; Si enim jure canonico non valuisset, decessissent *intestati,* & fuisset locus privilegio, sed Pontifex dixit, quod non decesserint intestati, ergo valuit jure canonico.

Deducitur 2. valere testamentum ad 2123
pias causas, licet commissum sit in alterius arbitrium; & primò quidem id procedit probabilius in foro Ecclesiastico, ut constat ex n. præced. 2. esto in jure civili ejusmodi testamenta penitus irrita forent; quoad causas *profanas,* adhuc tamen contrarium dicendum esset de tali testamento condito ad pias causas; & sic judicandum etiam in foro seculari; ratio est, quia Judices de causa testamenti continente relicta Ecclesia, vel concernente pias causas, tenentur judicare *non secundum leges, sed secundum sacros Canones,* sed testamentum juxta sacros Canones non est irritum, esto commissum sit in alienum arbitrium, ut dictum est, licet contrarium foret jure civili, ergo. Ma. est ex n. 2091. minor ex n. 2122. Confirmatur: jus civile nihil validè disponit in præjudicium causæ piæ, ut notavimus supra & constat ex *l. 1. tit. 2. de Constit.* nec Ecclesia ejusmodi præjudicium recipit, ergo esto jure civili testamentum in alterius arbitrium commissum foret irritum, & defunctus relicto solum tali testamento diceretur decessisse intestatus, quando disposuit ad causas *profanas;* contrarium tamen dicendum esset, si ad causas *pias.*

Ex dictis Coll. 1. nullo teste intestamen- 2124
to ad pias causas opus esse, quantum est ad formam testamenti, sed tantum ad probandum, si non adsit alia probatio *cit. c. Relatum.* sic Layman *lib. 3. tit. 5. c. 2. n. 3.* Deinde, hæredes ab intestato, quibus constat voluntas testatoris ad pias causas, non posse bonâ conscientia negare relictum piæ causæ in testamento, propter defectum solennitatum reprobato, quia pia causa his non eget. Coll. 2. in testamento ad pias causas sufficere, & ceteri testes idoneos, qui tales habentur jure naturali, & hoc procedere in utroque foro juxta Covarruv. in *cit. c. Relatum n. 4.* Clarum *cit. q. 6. Coll. 3.* quamvis testamentum solo nutu, sine scriptura, vel voce regulariter non valeat per *L. Jubemus* 29. C. h. t. secus tamen esse de testamento *ad pias causas,* atque adeo, testamentum etiam nutu, & signis tantum conditum de jure canonico valere ad pias causas, sic tradit etiam Barb. in *dict. c. 13. n. 4.* quo etiam habetur, licet testamentum minus solenne, quoad hæredis institutionem sit invalidum, legata tamen in eo ad piam causam

fam subsistere; nam propter defectum solennitatum, in quantum disponit ad pias causas, non infirmatur per textu c. *Relatum*.

2125 Coll. 4. juxta Clarum *cit. q. 6. n. 8.* & Molin. *tr. 2. D. 134. n. 3.* testamentum ad pias causas non indigere hæredis institutione, & incertis personas (v. g. pauperes, vel Ecclesiam intra urbem, ubi plures sunt) bene posse institui hæredes; Barbosa, in c. *13. h. r. n. 5.* Coll. 5. testamentum minus solenne ad pias causas, valere etiam quoad legata profana, quia subsistente principali, subsistit etiam accessorium. Pirhing. hic *n. 22.* & legata ad pias causas esse solvenda, licet hæres hæreditatem non adierit, vel non acceptando, vel prius moriendo; quia legata pia dispositioni juris civilis non subjacent, per *cit. c. Relatum*; Coll. 6. licet testamentum, à testatore inchoatum, sed non absolutum (quia morte præventus non potuit absolvere) aliàs invalidum sit, per *L. si quis 21. ff. h. t.* valere tamen quoad legata pia, in illa imperfecta dispositione relicta, & expressa, ratio est eadem, quæ prius, sic Layman. *cit. l. 1. tr. 4. c. 17.* Denique irritum esse statutum Laicorum, impediens facultatem testandi pro anima, vel ad pias causas, Abbas in *cit. c. Relatum n. 5.* cum communi Canonistarum.

ARTICULUS IV.

De his, qui testamentum facere possunt.

2126 IN hac quaestione generalis regula est, quod possint omnes, qui nec naturâ, nec lege aliqua prohibentur, *L. 1. C. de SS. Eccl. Iniquum enim esse, auferre testamenti factionem homini sana mentis, L. ex facto 43. ff. de vulg. & pupill.* intellige, nisi ob gravem causam prohibeatur jure naturali, vel positivo. Naturâ prohibentur carentes usu rationis, ut infantes, amentes, furiosi, *S. item furiosi.* Instit. quibus non est permillum 2. Carentes judicii maturitate, ut impuberes 3. Carentes facultate voluntatem suam exprimendi, scripto, vel voce; quando autem sufficiant nutus, & alia signa, dixi *n. 2124. 4.* Cæcus, saltem in scriptis. Jure positivo prohibentur 1. Servus, seu mancipium 13. *q. 6. c. illud 5. L. 16. ff. h. t. 2.* Prodigus ab administratione bonorum per judicem interdictus, *S. item prodigus.* Instit. quibus non est permillum & *L. 18. ff. n. r. 3.* Captivus, vel obses apud hostes detentus; quamdiu talis est: *L. 8. & 11. ff. eod. 4.* Filius familias sub potesta-

te Patris etiam cum hujus consensu de bonis adventitiis *L. 6. ff. qui testamentum facere; secus est de castrensibus, & quasi castrensibus. 5. Usurari^o manifestus ante præstitam satisfactionem c. 2. de Usuris in 6. 6. Excommunicatus ob hæresin, de quibus V. Pirhing. h. t. n. 25. quib^o in genere præmissis:*

S. 1.

An, & qualiter Prælati Ecclesiarum & Clerici seculares testari possint?

AD hoc resolvendum *not. 1.* Gregorium 19. Pontificem, cum, ut habetur in *c. quorundam 1. h. t.* quorundam relatione accepisset Attellanæ Civitatis Episcopum, condito testamento, in octo uncii substantiæ suæ nulum hæredem instituisse, Ecclesiam verò suam in residuis quatuor; idem scripsisse ad Antonium Subdiaconum, hortando eum, ut sollicitè disceriat, & quid quid ipsum habuisse paruerit, à qualibet persona detineri nullatenus patiatur, nisi hoc solum, quod eum ante Episcopatus ordinem, proprium habuisse consistere. Quid quid verò Ecclesia ante ipsius consecrationem, fuisse cognoverit, vel in Episcopatus ordine prædictum Episcopum acquisivisse, in ejusdem Ecclesiæ dominio conservetur.

Secundò, cum quadam Abbatiâ certi Monasterii (etsi nunquam induerit habitum Monachalem) condito testamento, diversa fecisset legata; idem Pontifex necessarium judicavit, postquam in Abbatisam ordinata est, & in monasterio per annos plurimos, usque ad obitum præfuit, vestis qualitatem ad culpam fortè Episcopi pertinere; qui eam sic esse permisit; non tamen potuisse præjudicium monasterio irrogare; Sed res ipsius eidem loco, ex quo illic ingressa, & Abbatiâ constituta est, de jure competere, *c. Quia ingredientibus 2. h. t.*

Tertio in *c. Cum in officiis 7. h. t.* quod defumptum est ex Concil. Lateran. dicitur: cum in officiis charitatis primo loco illis teneamur obnoxii, à quibus beneficium nos cognoscimus recepisse; econtra, quidam Clerici, cum ab Ecclesiis suis multa beneficia perceperint, bona per eas acquisita, in alios transferre presumant, hoc igitur, quia antiquis canonibus constat inhibendum, nos indemnitati Ecclesiarum providere volentes, sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint, penes Ecclesias eadem bona præcipuum remanere.

Idem habetur *c. Quia non 9. eod. ibi* 2128

de his